

ผลการประเมินบทความ
การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
ประจำปี 2563

รหัสบทความ NACHSL-2019_O_87

บทความเรื่อง : นิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว

แนวทางการแก้ไข

1. บทคัดย่อ / Abstract

แก้ไขบทคัดย่อ 1-5 ไม่สัมพันธ์กับผลการวิจัย และควรใช้วรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว ตรวจสอบการอ้างอิง นาม-ปี เรียบเรียงใหม่ เนื่องจากบางย่อหน้าขาดสัมพันธภาพ ทำให้ประเด็นการนำเสนอไม่ชัดเจน วรรณกรรมไม่เป็นเอกภาพ (บางครั้งใช้เฉพาะชื่อ บางครั้งนำหน้าชื่อเรื่องว่าวรรณกรรมเยาวชน นวนิยายเยาวชน? ตรวจสอบการสะกดคำให้ถูกต้อง การเขียน เอกสารอ้างอิงไม่ถูกต้อง และข้อความซ้ำเยอะไป ทำให้ประเด็นที่นำเสนอแนวคิดของผู้วิจัยไม่ชัดเจน

2. บทนำ

อธิบายความแตกต่างระหว่างรัฐตัว ไม่รู้ตัว และรู้สึกตัว ไม่รู้สึกตัว ให้ชัดเจนกว่านี้

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเรียงลำดับผลการวิเคราะห์ ควรกล่าวถึงความสัมพันธ์ก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เรื่องจิตสำนึกก็ควรจัดให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

4. การทบทวนวรรณกรรม

-ไม่มี-

5. วิธีดำเนินการวิจัย

-ไม่มี-

6. ผลการวิจัย

6.1 จัดการเขียนผลของการวิจัยใหม่ เพราะผลการวิจัยมี 5 ประเด็น และแก้ไขการสะกดคำให้ถูกต้อง หัวข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนิเวศ ควรสรุปให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนิเวศ เพื่อเชื่อมโยงไปถึงหัวข้อต่อมา

6.2 หัวข้อ “อาหารจากป่านั้นมีทั้งบนบก...” ควรตัดทิ้งเพราะขัดแย้งกับคำอธิบายย่อหน้าถัดไป

6.3 หัวข้อ “3.4 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม” ลำดับความคิดใหม่ ไฟล่อวัฒนธรรมอย่างไร ต้องอธิบายเพิ่มเติม

6.4 หัวข้อ “5.จิตสำนึกเชิงนิเวศระหว่างคนเมืองและชนบท” ผู้วิจัยใช้ชาวป่า/คนป่า ตั้งแต่ต้นเรื่อง อะไรเป็นศูนย์รวมจิตใจ?

7. อภิปรายผล

แก้ไขการสะกดคำให้ถูกต้อง แก้ไข 2 บรรทัดสุดท้าย ไข่เรื่องหางบ่วงไหม? ที่ตัวละครเป็นสัตว์ หรือเป็นการสรุป ประเด็น อ่านแล้วไม่แน่ใจ เพราะขาดสัมพันธภาพ?

8. ข้อเสนอแนะ

-ไม่มี-

9. เอกสารอ้างอิง

9.1 ตรวจสอบและแก้ไขการเขียนอ้างอิงให้เป็นไปตามหลักของ APA ปรับปรุงครั้งที่ 6 ตามแบบฟอร์มการเขียนบทความในเว็บไซต์

9.2 เพิ่มเติมเอกสารอ้างอิงของ

- ญิบ พันจันทร์, 2549

- สมพร แสงชัย, 2525

- shalit, 2000

- Gloffety and formm, 1996

9.3เอกสารอ้างอิงท้ายบทความไม่มีอยู่ในเนื้อหา

- จิราภรณ์ นันทนา, 2558

- ดารินทร์ ประดิษฐ์ศนีย์, 2559
- ไพฑูรย์ ธีญา, 2559
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2560 และ 2558
- คณะทำงานลูกโลกสีเขียว, 2550
- ตรีศิลป์ บุญขจร
- วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2561
- Narachanong, 2559
- Katetip jitnom, 2557

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ควรมีตัวอย่างข้อมูลจากนวนิยายมาประกอบการวิเคราะห์ทุกประเด็น เพื่อความชัดเจน ภาษาที่ใช้ควรเป็นทางการและมีเอกภาพ ทบคัตย่อไม่สัมพันธ์กับผลการวิเคราะห์

นิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว

ชลธิชา มนตรี¹ และ ดร.จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์²

¹ นักศึกษาสาววิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
e-mail : s59123401071@ssru.ac.th

² อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
email : jiraporn.ad@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษานิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว โดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชนโครงการลูกโลกสีเขียวที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 5 เรื่อง ซึ่งวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่องนี้ได้กล่าวถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม บอกเล่าประโยชน์ของธรรมชาติและสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศให้ผู้อ่านอย่างหลากหลาย ดังนี้ ① การสร้างจิตสำนึกของมนุษย์ต่อนิเวศ ในด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟู ② จิตสำนึกของมนุษย์ผ่านงานวรรณกรรม แบ่งออกเป็น จิตสำนึกต่อสัตว์ และจิตสำนึกต่อธรรมชาติ ③ บทบาทของมนุษย์ที่มีต่อนิเวศในวรรณกรรม แบ่งออกเป็น มนุษย์กับการรักษานิเวศ และมนุษย์กับการทำลายนิเวศ ④ การปลูกจิตสำนึกผ่านความเชื่อ และ ⑤ นิเวศสำนึกระหว่างคนเมืองและคนชนบท ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติมีการพึ่งพาอาศัยกัน เพราะธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ และมนุษย์ก็จะช่วยดูแลรักษาธรรมชาติให้คงอยู่สืบไป ในการศึกษาพบว่ามนุษย์จะเป็นฝ่ายพึ่งพาธรรมชาติมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นด้านการดำรงชีวิต ได้แก่ การหาอาหารจากธรรมชาติ การสร้างที่อยู่อาศัย การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค และเรื่องเครื่องนุ่งห่ม ด้านการตั้งถิ่นฐาน ด้านการประกอบอาชีพ และความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ : นิเวศ, วรรณกรรม, จิตสำนึก, การดำรงชีวิต
ดร.โรจน์โกศลรักษ์ ๑๐/๑๖/๒๕๖๑

- ข้อได้เปรียบของการอ่านหนังสือ นาม-ป๋
 - ตรวจสอบการอ่านเรื่องใหม่ เมื่อจบจากบทอ่านหน้าจาก
สัมพันธ์ภาพ หักใจไปประเด็นบทอ่านแล้วไม่ได้อ่าน
 - การกล่าวถึงกรรมกรรมไม่เป็นเอกภาพ
 - ผสมผสานมาก
 - การอ่านเอกสารอ่านไม่ถูกต้อง
 - การอ่าน นาม-ป๋ ไม่เป็นเอกภาพ
 - ข้อความซ้ำ หรือประเด็นที่เสนอซ้ำทำให้การนำเสนอ
แนวคิดของผู้อ่านไม่ชัดเจน
- นางศรีใจดีเฉพาะชื่อ
บางครั้นนำคำพูด
เรื่องว่าวรรณกรรม
วรรณกรรมเยาวชน
นักนิพนธ์เยาวชน

บทนำ

วรรณกรรมแนวนิเวศวิทยา คือการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมโดยใช้ความรู้ด้านนิเวศวิทยาแนวคิดเรื่องสิ่งแวดล้อม มาเป็นพื้นฐานในการศึกษา มีการสอดแทรกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านงานเขียนหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นสารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร และการสอดแทรกเรื่องราวของธรรมชาติ นั้น สามารถสะท้อนให้มนุษย์มีจิตสำนึก ใส่ใจ อนุรักษ์ธรรมชาติมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม งานเขียนต่าง ๆ นั้นล้วนให้ประโยชน์ ข้อคิด และข้อเสนอแนะแก่ผู้อ่านไม่มากนัก

การที่เด็กและเยาวชนอ่านวรรณกรรมเยาวชนหรือนิทานแนวนิเวศวิทยานั้นก็ล้วนเป็นการปลูกฝังจิตใจที่ต้องการจะอนุรักษ์ และให้เห็นถึงสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จากการที่ธรรมชาติถูกทำลาย ทำให้มนุษย์ได้สำนึกว่าตนเองมีส่วนทำร้าย ทำลายธรรมชาติทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว เรื่องราวของธรรมชาติถูกถ่ายทอดออกมาอยู่เสมอ ทำให้ผู้อ่านที่อ่านงานวรรณกรรมส่วนใหญ่เกิดความตระหนักและสนใจที่จะดูแล ใส่ใจรักษาธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ดังที่ ดร.ธัญญา สังขพัฒน์งานที่ได้อธิบายไว้ว่า วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ คือวาทกรรมชนิดหนึ่งที่พยายามให้ความหมายและสร้างความรู้ใหม่ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในวรรณคดี โดยกำหนดแนวคิดและความหมายในการศึกษาวรรณคดีทั้งในด้านกฎเกณฑ์วิธีการวิเคราะห์วิจารณ์ในฐานะที่เป็น "พื้นที่ใหม่" (heterotopia) ของทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ ที่แสดงให้เห็นการต่อสู้ช่วงชิงทางความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างนิยามความหมายให้กับการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดี ที่แตกต่างไปจากทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์อื่นๆ (ธัญญา สังขพัฒน์งานที่ 2556, หน้า 40)

จากปัญหานิเวศและสิ่งแวดล้อมที่เลวร้าย รวมไปถึงจิตสำนึกของมนุษย์ที่ต้องการจะดูแล อนุรักษ์ธรรมชาติมีน้อยลง ทำให้การเกิดงานเขียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อยลงไปเช่นเดียวกัน จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเรื่องราวของความสัมพันธ์และจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านงานเขียนวรรณกรรม พร้อมทั้งต้องการศึกษาทฤษฎีในการประพันธ์ของผู้แต่งที่เป็นสื่อให้ผู้อ่านหันมาสนใจ และตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และงานเขียนลูกโลกสีเขียวเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ รักษาป่า ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมผู้วิจัยจึงเลือกงานวรรณกรรมจากโครงการลูกโลกสีเขียวมาทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเยาวชน "ภาพอาถรรพณ์" ของภาณุมาศ ภูมิถาวร เรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ของอุทัย พันจันทร์ เรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ ของวิจิตร อภิชาติเกรียงไกร เรื่องทางบง เจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า ของสิริมงคล แท้สูงเนิน เรื่อง หิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส ของอุไรรัตน์ ไรจันนันทน์ วรรณกรรมที่ผู้วิจัยหาค้นคว้ามานั้น ก็เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงจิตสำนึกของมนุษย์ผ่านงานเขียนวรรณกรรม และงานเขียนวรรณกรรมในโครงการลูกโลกสีเขียวก็เป็นงานเขียนแนวนิเวศวิทยาเพราะมีการกล่าวถึงการดูแล อนุรักษ์ รักษาป่าและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ การอ่านวรรณกรรมลูกโลกสีเขียวนอกจากจะได้รับความบันเทิง ความสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการสร้างสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมให้มีความตระหนักถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ พร้อมปลูกฝังให้ผู้อ่านได้มีความสนใจที่จะเริ่มมาดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ลดการทำร้ายทำลายธรรมชาติ การอ่านวรรณกรรมลูกโลกสีเขียวยังได้เห็นธรรมชาติที่งดงามที่มนุษย์ส่วนหนึ่งตั้งใจที่จะดูแลอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

วรรณกรรมแนวนิเวศวิทยาทำให้ผู้อ่านและผู้ที่ต้องการศึกษางานในสาขาวิชานี้มีความตระหนักและเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น และวรรณกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีจิตสำนึกต่อธรรมชาติ การศึกษาวรรณกรรมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติสามารถศึกษาได้จากหลายแห่งรวมทั้งศึกษาจาก

รู้ตัว, ไม่รู้ตัว
↓
รู้สึกตัว, ไม่
↓
รู้สึกตัว
↓
ตามแนว
แตกต่าง
๑

บทคัดย่อ ๑๕ หน้า ?

วรรณกรรมลูกโลกสีเขียวที่นอกจากจะเป็นงานเขียนแล้ว ยังมีงานสารคดี งานเขียนเรียงความ และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์และจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลงานเขียนดีเด่นโครงการลูกโลกสีเขียว

การเรียงลำดับผลการวิเคราะห์
การกล่าวถึงตามลำดับ
ก่อนเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์
ระหว่างวรรณคดี
กับธรรมชาติ

ไป
เรื่อง ๓ ส่วน
ก็ควรจัด
๑ หรือ ๒
หมอดู
ใส่ปาก

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์แนวนิเวศสำนึก (Ecocriticism) ของทางฝั่งตะวันตกนั้นอาจกล่าวได้ว่า เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติการศึกษา งานเขียนภายใต้แนวคิดเชิงนิเวศวิทยาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ความผูกพันกับ ชนบทและท้องถิ่นเริ่มปรากฏออกมามากขึ้นแต่ยังไม่มีการพูดถึงอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งในช่วง ค.ศ.1989 และมีวารณกรรมแนวนิเวศวิทยาขึ้นมาจนมาถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาวรรณกรรมเชิงนิเวศ เซอร์ลิส กล๊อตเฟลต ผู้เริ่มต้นการศึกษาวรรณกรรมในแนวนิเวศ สำนึก อธิบายถึงความหมายและขอบข่ายของการวิจารณ์เชิงนิเวศไว้ว่า เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง วรรณกรรมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ยึดโลกเป็นศูนย์กลางที่จะนำไปสู่การศึกษาวรรณกรรม นักวิจารณ์แนว อนุรักษ์ธรรมชาติและนักทฤษฎีอนุรักษ์ธรรมชาติได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เช่น ธรรมชาติได้รับการ นำเสนอในบทประพันธ์อย่างไร บทบาทของฉากธรรมชาติที่แสดงในโครงเรื่องของ นวนิยายเป็นอย่างไร ค่านิยมที่แสดงในวรรณกรรมนั้นสอดคล้องกับภูมิปัญญาของการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือไม่ งานเขียนเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติของนักเขียนชายกับนักเขียนหญิงเหมือนกันหรือไม่ ผลกระทบเกี่ยวกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมได้แทรกซึม เข้าไปในเนื้อหาของวรรณกรรมร่วมสมัยและวัฒนธรรมประชานิยม ด้วยแนวทางใดและด้วยเหตุผลใด ทำ อย่างไรจึงจะให้วิทยาศาสตร์เปิดตัวเองมาสู่การวิเคราะห์วรรณกรรม อะไรคือจุดร่วมที่พอจะเป็นไปได้ระหว่าง วรรณคดีศึกษากับวาทกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะสัมพันธ์กันได้ในสาขาวิชา (Gloffety and Formm, 1996 (16-17) เหมือนกับวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้ยกมา ผู้วิจัยได้หาคำอธิบายบทบาทของธรรมชาติ ฉากและ ความนึกคิดของตัวละครที่มีต่อธรรมชาติให้สอดคล้องกับแนวคิดของเซอร์ลิส กล๊อตเฟลต นอกจากนั้นยังได้มี คำอธิบายแนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2556 น. 32-33) ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในหนังสือวรรณคดีสีเขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทยว่า การขยายขอบเขตการศึกษารูปแบบของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในงานวรรณกรรม ได้รับแรงกระตุ้นมาจาก ปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก การเกิดวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ของมนุษย์ ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ จากกระบวนทัศน์แบบลดส่วนหรือ แบบกลไก คือการมองโลกหรือ ธรรมชาติในฐานะเครื่องจักรกลชนิดหนึ่งที่ไม่มีชีวิต และเป็นสิ่งที่มนุษย์ สามารถเข้าไปจัดการควบคุมเพื่อนำมารับใช้ความต้องการของมนุษย์มาสู่กระบวนทัศน์แบบองค์รวม ที่เชื่อว่า ทุกสรรพสิ่งในโลกทั้งรูปธรรมและนามธรรมล้วนดำรง อยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย และมีความเชื่อมโยง ผสมผสานกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันอย่างแยกไม่ได้ออกไป โลกจึงมิได้เป็นเพียงวัตถุที่รับรู้ได้โดยมนุษย์ เท่านั้น หากยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ซับซ้อนอีกมากมายเกินการรับรู้ของมนุษย์ กระบวนทัศน์นี้จึงเชื่อว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มีชีวิตอยู่ได้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและมีสภาวะแบบเดียวกับธรรมชาติ

เมื่อได้ศึกษาวรรณกรรมนิเวศวิทยาทำให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดย Shalit (2000, หน้า 2-9) ได้ให้ความเห็นว่าคนส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับสัตว์หรือมนุษย์และมองสิ่งแวดล้อมในมุมแคบ

ตาราง
การอ่าน

โดยเฉพาะพวกที่เห็นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ยิ่งมองว่ามนุษย์มีความสำคัญมากกว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำนโยบายของนักการเมือง เป็นสิ่งที่สามารถนำไปจัดการกับสิ่งแวดล้อมแต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้มาก เพราะนักการเมืองมักให้ความสนใจแต่คะแนนเสียงมากกว่าการให้ความใส่ใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม มักให้ความสำคัญเร่งด่วนกับโครงการที่เห็นผลไว้น่าตาประชาชนมากกว่าการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เห็นผลช้ากว่า Shalit แนะนำให้แก้ปัญหาโดยใช้หลักการประชาธิปไตยร่วมกับสังคมนิยม ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและหาเหตุผลที่ดี มาโนมน้าวให้ทุกคนเข้าใจหลักการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพราะพวกเขาสี้นิยมเห็นแก่ได้ส่วนใหญ่ มักขาดจิตสำนึกในด้านนี้

เช่นเดียวกับการศึกษาเปลี่ยนจิตสำนึก นักสิ่งแวดล้อมเชื่อว่าการให้ความรู้แก่ประชาชนจะนำไปสู่การเปลี่ยนจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรักและความห่วงใยธรรมชาติจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา และถ้าหากสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของประชาชนให้รักและใกล้ชิดกับธรรมชาติได้ ระบบนิเวศนั้นก็คงจะอยู่รอดปลอดภัยขึ้นอย่างแน่นอน การให้การศึกษาและเปลี่ยนจิตสำนึกนี้เป็นวิธีการที่สันติและไม่มีการบีบบังคับใจแต่ประการใด (สมพร แสงชัย 2525 , หน้า 153 - 154)

๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาวรรณกรรมเชิงนิเวศ โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาคือ ผู้วิจัยกำหนดว่าจะศึกษางานเกี่ยวกับวรรณกรรมแนวนิเวศวิทยา และหาตัวบทที่ต้องการศึกษาคือการหาวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง จากโครงการลูกโลกสีเขียว
2. เลือกตัวบทที่จะศึกษา โดยเลือกวิเคราะห์วรรณกรรมที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่อความรู้ต่างๆ เช่น หนังสือเรียน สารคดี วรรณกรรม ฯลฯ
4. วิเคราะห์ข้อมูลวรรณกรรมนิเวศวิทยาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
5. รวบรวมและเรียบเรียงผลจากการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว” พบความสัมพันธ์และจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมอยู่ 6 ประเด็น ดังนี้

๑. จิตสำนึกของมนุษย์ต่อนิเวศ

เมื่อมนุษย์กับธรรมชาติเริ่มอยู่ห่างไกลกันทำให้ผู้คนเริ่มมีความคิดต่อนิเวศและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในการเขียนงานวรรณกรรมแนวนิเวศนั้นผู้แต่งจึงต้องใส่นี้อาหาที่สามารถสร้างความคิดปลุกจิตสำนึกของผู้อ่านให้มีความสนใจที่จะดูแล รักษา อนุรักษ์ระบบนิเวศไว้ โดยมีการแสดงออกถึงจิตสำนึกของมนุษย์ผ่านงานวรรณกรรมไว้ดังนี้

๑.๑ จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน 5 เรื่อง ผู้แต่งแสดงให้เห็นการมีจิตสำนึกที่จะรักษาป่าของมนุษย์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหรือเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เรื่องภาพอาถรรพณ์ การที่ตัวละครทราบว่าป่าจะถูกแบ่งออกไปให้นายทุนอย่างถูกกฎหมายแต่ทุกคนก็ไม่ได้ท้อแท้ และมุ่งมั่นจะให้พื้นที่นับ

พันไร่กลับมาเป็นของส่วนรวมให้ได้อีกครั้ง ผู้แต่งเขียนให้ผู้อ่านเอาใจช่วยและเป็นกำลังใจให้ตัวละครปกป้องป่าให้สำเร็จ พร้อมทั้งมีการแก้ปัญหาโดยอาศัยสื่อมวลชนทุกแขนง โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งได้ตีพิมพ์เรื่องราวของป่าแม่ละเลมอย่างต่อเนื่องนานนับสัปดาห์เพื่อให้ประชาชนในเรื่องรับรู้และมีความหวังว่าสักวันหนึ่งผืนป่าจะต้องกลับมาเป็นของทุกคนดังเดิม สะท้อนให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่าไม่ว่าเราจะเป็นใคร อายุเท่าใด หรือเพศอะไร ถ้าเรามีจิตสำนึกหรือมีความรู้สึกรักอย่างคุณดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ เราก็สามารถทำได้เสมอ และมีผู้ที่พร้อมจะสนับสนุนเราอยู่ตลอดเวลา เพียงแค่เราเริ่มคิดที่จะดูแลป่า ก็สามารถช่วยเหลือป่าจากผู้บุกรุกได้แล้ว หรือการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์เรื่องผีเสื้อและสายรุ้งผ่านบทสนทนาของตัวละครดังนี้

“กลัวอนาคตลูกหลานต้องตกทุกข์ได้ยาก ต้องลำบากยิ่งขึ้น เพราะป่าที่เคยร่มเย็น บางครั้งไม่
มีลมเย็นจากป่า แต่สายลมร้อนเริ่มมาเยือน” (ญิบ พันจันทร์, 2549, หน้า 26) หน้า ๒๖

ผู้แต่งสื่อถึงความคิดของตัวละครที่กังวลใจกลัวว่าป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่นี้จะหายไป กังวลถึงอนาคตว่า
จะไม่มีป่าที่ร่มเย็นถ้าทุกคนไม่ร่วมมือร่วมใจดูแลอนุรักษ์ผืนป่าไว้ ในเรื่องเผ่ามันนี่ไม่ได้ต้องการอะไรจากผืนป่า
นอกจากที่อยู่อาศัย การรักษาโรค และอาหาร ไม่ได้หวังยึดครองเป็นเจ้าของป่า ทำให้กลุ่มมันนี่ปลูกจิตสำนึก
ให้มันนี่รุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญของป่า ว่าเมื่อมีป่าก็มีชีวิต เช่นเดียวกันกับเรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ มีการ
แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์เด่นๆ คือ ในตอนที่ชาวบ้านยังไม่ไปเก็บใบโพธิ์ทองคำทุกคนอยู่กันอย่างสุขสบาย มี
น้ำมีอาหารให้กินตลอดปี แต่เมื่อความโลภครอบงำ ชาวบ้านไม่สนใจที่จะดูแลธรรมชาติ และยังไปเก็บใบโพธิ์
มา ทำให้ธรรมชาติถูกทำลาย เหมือนชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันที่ไปทำลายเบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทำให้ระบบนิเวศไม่สมดุลและเกิดความต้องการครอบครองสิ่งต่างๆ ไปเรื่อยๆ ทั้งๆที่เรามีน้ำดื่มมีข้าวให้
รับประทาน มีที่นอน มียารักษาโรคก็เพียงพอต่อการดำรงชีวิตแล้ว เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ผู้อ่านเห็นคุณค่า
ของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต้องการมีสิ่งที่มีราคาอย่างใบโพธิ์ทองคำแต่กลับใช้
ประโยชน์อะไรไม่ได้ ใบโพธิ์ทองคำจึงเป็นสิ่งที่ไร้ค่า สิ่งที่มีคุณค่าที่แท้จริงคือน้ำเปล่าที่ใช้ในการดำรงชีวิต
ต่างหาก ทำให้ใบโพธิ์ทองคำที่เคยมีคุณค่าก็มีราคาถูกกว่าน้ำที่หาได้ตามธรรมชาติเสียอีก ในส่วนของ
วรรณกรรมเรื่องหางปวงเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า ในวรรณกรรมเรื่องนี้ใช้ชีวิตอยู่ริมบึงน้ำที่มีการพึ่งพาธรรมชาติ
ชาวบ้านต้องจับสัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์ปีกเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิต พระสงฆ์ในเรื่องได้กล่าวไว้ว่า การจับสัตว์
เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตเรานั้นสามารถทำได้ แต่สำหรับสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์โดยเฉพาะนกน้ำบางชนิดนั้นขอให้
ชาวบ้านเว้นไว้ อย่าทำลายมัน เพื่อประโยชน์ของระบบนิเวศ ท่านจึงขอไว้ “สามอย่า” คือ อย่าล่า อย่าเลี้ยง
และอย่ากิน

จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ในวรรณกรรมล้วนแต่เป็นเรื่องที่ผู้แต่งต้องการถ่ายทอดเพื่อปลูกฝังให้ผู้อ่าน
อยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไม่ให้แปรปรวนและสูญหายไป พร้อมทั้งยังช่วยให้มนุษย์
เห็นประโยชน์และคุณค่าของธรรมชาติ ป่าไม้ ลำธาร สัตว์ป่า และช่วยกันอนุรักษ์ ดูแล รักษา ธรรมชาติเพื่อ
เป็นประโยชน์ต่ออนาคตอีกด้วย ในเรื่องของจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์นั้น ผู้แต่งจะสร้างให้เห็นถึงธรรมชาติที่
สวยงาม มีประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตทั่วโลก เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้อ่านต้องการดูแลรักษาสิ่งที่สวยงามนี้ไว้ไม่ให้สูญ
หายไป

1.2 จิตสำนึกด้านการฟื้นฟู

เรื่องผีเสื้อและสายรุ้งนำเสนอให้เห็นภาพ ชาวบ้านเผ่ามันนี่ทุกคนต้องการให้ป่ากลับมาอุดมสมบูรณ์
อีกครั้ง เพื่อให้ตนเองมีน้ำใช้ มีลมเย็น มีอาหารไว้ประทังชีวิต เมื่อตกเย็นชาวบ้านจะเห็นผู้เผ่าออกมาอ่อนน
รื่องขอไม่ว่าจะร้องขอต่อดวงจันทร์หรือเจ้าหน้าที่รัฐว่า “ขอให้ป่าและค่างคืนมา” หลายคนก็ฟังก็อาจจะคิด
หรือเข้าใจผิดว่าผู้เผ่าอยากได้ป่าและกินค่าง แต่ความจริงแล้วพอผู้เผ่าหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ทาง
ธรรมชาติที่ถูกทำลาย อยากจะฟื้นฟูให้มันกลับมาสมบูรณ์ดังเดิม ทั้งน้ำ ทั้งป่า ทั้งอาหาร สัตว์ป่า และ

ต้องการ

ธรรมชาติอื่นๆ ในการสร้างจิตสำนึกในการฟื้นฟูนั้น ผู้แต่งสร้างตัวละครที่ชื่อ ‘วะแย’ เกิดความสงสัยว่าชีวิตของคนในเมืองจะอาศัยอย่างไร ทำไมไม่เหมือนในป่า ทำให้ผู้ที่ได้อ่านวรรณกรรมเกิดความรู้สึกกลับมาย้อนคิดว่าตนเองก็สามารถใช้ชีวิตง่าย ๆ ไม่ต้องเบียดเบียนใคร เพียงแค่เริ่มต้นจากการปรับการใช้ชีวิตของตนเอง ดังนี้

“คนเมืองหลวงมากเหมือนมดอากาศที่นั่น หายใจแทบไม่ออก บนถนนมีแต่ควันพิษ รถปรับอากาศก็มี รถเมล์ร้อนก็มี เรือด่วนเจ้าพระยาก็มี บนยอดตึกสูงๆ มีแต่โฆษณา” เบอละพุตียัตยาว ” (ณิธิ พันธจันทร์, 2549, หน้า 33) **ทราบ สอบการเขียนแล้ว**

จากคำบอกเล่าของเบอละทำให้ตัวละครอย่าง “วะแย” ฟังแล้วตั้งคำถามกับตัวเองว่าการไม่มีต้นไม้แล้วคนเมืองจะสร้างบ้านนอนได้อย่างไร จะหาผลไม้กินได้ที่ไหน จะเอาอะไรกิน สิ่งต่างๆ จะอยู่อย่างไร หมู่บ้านก็คงไม่มีที่จะขุดรูอยู่ กลางคืนจะสว่างเหมือนกลางวันได้อย่างไร จะเอาแสงมาจากไหน น้ำมาจากไหนจึงไหลไปได้ทุกบ้านหรือไหลมาจากยอดเขาอย่างบ้านเรา แล้วต้นไม้ในเมืองหายไปไหนหมด ทำให้ผู้อ่านตระหนักได้ว่าธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง เมื่อเราไม่มีบ้าน ไม่มีรถ เราก็สามารถดำรงชีวิตได้ แต่ถ้าหากขาดธรรมชาตินั้น มนุษย์ก็จะมีชีวิตที่ยากลำบาก อาหารน้ำดื่ม เมื่อได้อ่านวรรณกรรมแล้วก็เกิดความตระหนักที่จะฟื้นฟูธรรมชาติที่ถูกทำลายไปให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดังที่เคยเป็น เช่นเดียวกันกับเรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์เป็นตอนที่ชาวบ้านร่วมมือกันกลับมาสามัคคีกันอีกครั้ง เพื่อให้ธรรมชาติกลับคืนแก่หมู่บ้าน ซึ่งในตอนแรกนั้นชาวบ้านทุกคนก็อยู่กันอย่างมีความสุข มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ เมื่อความโลภเข้ามาทำให้ธรรมชาติที่เคยมีหายไป และชาวบ้านจึงตระหนักได้ว่าไม่มีสิ่งใดมีค่าเท่าธรรมชาติแล้ว ทุกคนจึงร่วมมือกันนำใบโพธิ์ทองที่เคยเด็ดมาไปคืนต้นไม้

การสร้างจิตสำนึกด้านการฟื้นฟูในวรรณกรรมผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงความเสียหายของธรรมชาติที่ถูกทำลายทั้งจากการกระทำของมนุษย์ และได้เห็นผลเสียที่เกิดจากการทำลาย ทำให้ผู้อ่านรู้สึกหดหู่ ความไม่สวยงามของธรรมชาติปลูกจิตสำนึกให้ผู้อ่านต้องการฟื้นฟูธรรมชาติที่เคยงดงามกลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้ง การฟื้นฟูในวรรณกรรมถูกโลกสีเขียวที่ยกมานี้ ตัวละครต้องการฟื้นฟูธรรมชาติเพราะธรรมชาตินั้นเป็นที่อยู่อาศัยของพวกเขา ผู้แต่งอาจจะสร้างจิตสำนึกด้านนี้มาโดยตรงและบอกผู้อ่านให้เห็นถึงปัญหาผ่านคำพูดและความคิดของตัวละคร

1.3 จิตสำนึกในการปกป้องช่วยเหลือ

การสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับจิตสำนึกในการปกป้องช่วยเหลือสิ่งมีชีวิตนั้น ผู้เขียนงานวรรณกรรมไม่ได้สร้างให้เห็นความสำคัญของสัตว์ต่างๆ เท่านั้น แต่ยังต้องการที่จะสร้างความคิดให้ผู้อ่านปกป้อง รักษาป่า ลำธาร แม่น้ำ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถปกป้องตนเองจากสิ่งอันตรายได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีการศึกษาเรื่องจิตสำนึกของมนุษย์ที่ต้องปกป้องเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ

1.3.1 การปกป้องช่วยเหลือสัตว์

จิตสำนึกในการปกป้องช่วยเหลือสัตว์ โดยแสดงถึงจิตสำนึกที่มนุษย์มีต่อสัตว์โดยตรง ในวรรณกรรมนั้นจะแสดงผ่านเหตุการณ์ที่ตัวละครประสบพบเจอเอง ซึ่งมีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องภาพอาถรรพณ์ เรื่องหางบ่วงเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า เช่น เรื่องภาพอาถรรพณ์มีโครงแสดงถึงจิตสำนึกที่มนุษย์มีต่อสัตว์โดยตรง เช่น เมื่อครั้งที่มิ้งกำลังถูกมนุษย์ทำร้ายอยู่บนต้นไม้ ตัวละครในเรื่องอย่างจาร์ก็พยายามห้าม ในตอนที่ตายเขารู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวนั้นได้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเสียใจไปด้วย หรือจะเป็นตอนที่ตัวละครพากันกลับไปป่าอีกครั้ง ในตอนรับประทานอาหารกันเสร็จ พวกเขาไม่ลืมเตือนเพื่อนให้เก็บพลาสติกให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์ป่ามาพบเห็นและกินเข้าไปทำให้เกิดอันตรายได้

การสร้างจิตสำนึกต่อสัตว์ทางอ้อม จะเป็นการสร้างจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ผ่านคำสอนผ่านการปลูกฝังของตัวละครผู้ใหญ่ที่ถ่ายทอดสู่เด็ก ซึ่งได้แก่ เรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง เรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ เช่น การสร้างจิตสำนึกต่อสัตว์เรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ตัวละครผู้เฒ่าซึ่งเป็นหัวหน้าเผ่าจะสร้างจิตสำนึกให้คนในเผ่า

และลูกหลานของตนไม่ทำอันตรายต่อสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นสัตว์เล็กที่สามารถจับต้องได้รวมไปถึงสัตว์ใหญ่ การฆ่าสัตว์ทำได้เพียงไม่กี่เหตุผลคือ ต้องฆ่าเพื่อป้องกันตัว และฆ่าเพื่อต้องใช้ในครอบครัวชีวิต ชาวป่าต่างเสียใจที่สัตว์ป่าต่างๆถูกล่าโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร เขาคิดว่าพวกเขาล่าสัตว์ สัตว์ในป่าก็ไม่มีวันหมด เพราะพวกเขาล่าเพื่อเอามากินทีละตัว ตัวหนึ่งกินได้หลายวัน ตัวไหนที่แข็งแรงเป็นหัวหน้าฝูงก็ไม่เอามากิน เพราะสัตว์ป่าชนิดนั้นจะได้มีชีวิตอยู่ต่อไปไม่สูญพันธุ์ แต่ชาวบ้านกลับพากันเข้ามาหลายกระบอกร เมื่อเจอฝูงสัตว์ก็ล่าไปหมด ไม่เหลือแม้แต่ตัวเดียว สัตว์ในป่าสามารถบ่งบอกได้ว่าป่านั้นมีความอุดมสมบูรณ์มากเพียงใด ยกตัวอย่างการสร้างจิตสำนึกทางอ้อม ดังนี้

“วิ่งไล่ผีเสื้อได้ แต่อย่าตี อย่าจับให้ตายคามือ ผีเสื้อก็มีชีวิต เราก็มีชีวิต” (ญิบ พันจันทร์ 2549, หน้า 27) *จากวรรณกรรมภาษาอังกฤษ*

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงความคิดดีของชาวป่า รู้จักที่จะปกป้อง ดูแล ไม่เบียดเบียนสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะผีเสื้อแม้ไม่ได้สร้างประโยชน์ให้มนุษย์ในทางตรงแต่ทางระบบนิเวศสิ่งมีชีวิตทุกสิ่งมีชีวิตมีประโยชน์ต่อกันเสมอ และการที่ผู้แต่งกล่าวว่า ผีเสื้อก็มีชีวิต เราก็มีชีวิต แสดงให้เห็นว่าผีเสื้อก็รักชีวิตของตนเอง เช่นเดียวกับที่เรารัก การที่คนในเผ่าสอนลูกนั้นก็เป็นการปลูกจิตสำนึกให้เด็กรักและเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตที่ต้องอยู่อาศัยอยู่ในป่าผืนนี้เช่นเดียวกับพวกเขา

ในเรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ ผู้แต่งไม่ได้สร้างจิตสำนึกการปกป้องช่วยเหลือสัตว์โดยตรง แต่เป็นการปลูกฝังให้ตัวละครเรียนรู้การดูแลรักษาสิ่งมีชีวิตผ่านอารมณ์ความรู้สึกสงสารสัตว์ โดยสร้างให้มีสุนัขเดินเข้ามาในบ้านของตัวละคร ซึ่งตอนแรกพอจะไล่ แต่เกิดความสงสารและความเอ็นดูจึงเลี้ยงไว้ เป็นการมีจิตสำนึกที่เกิดจากความสงสารว่าเมื่อถ้าไล่ไปแล้วหมาจะไปอยู่ที่ไหน ใช้ชีวิตอย่างไร จึงรับเลี้ยงเพื่อดูแลให้สัตว์มีชีวิตที่ไม่ลำบาก

จิตสำนึกในการปกป้องช่วยเหลือสัตว์นั้น ผู้แต่งต้องการให้มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญและแสดงให้เห็นคุณค่าของสัตว์ ว่าสัตว์ต่างๆก็มีชีวิตมีลมหายใจ ถึงจะไม่สามารถสื่อสารกับมนุษย์ได้แต่เขาก็รักชีวิตของตนเองไม่ต่างจากมนุษย์ เมื่อไม่มีสัตว์ระบบนิเวศต่างๆก็แปรปรวนทำให้ธรรมชาติสูญหายไปเรื่อยๆ การทำร้ายสัตว์นั้นก็เหมือนการทำลายธรรมชาติให้ห่างไกลออกไปจากมนุษย์เช่นกัน

1.3.2 การปกป้องดูแลธรรมชาติ

ในเรื่องภาพอาถรรพณ์ ผู้แต่งได้มีโครงตั้งโครงการตระเวนวันสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนด้วยการปลูกฝังให้เข้าใจว่า ตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะรักษาป่าไว้ได้ โดยหัวหน้าทีมได้บอกกับสมาชิกว่า เราอาจจะเป็นแค่คนเล็กๆคนหนึ่ง ที่ขอมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า รักษาต้นไม้ทุกต้นให้มันมีชีวิตอยู่อย่างยาวนานที่สุด ไม่ทำลายธรรมชาติให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่เรา เรามาที่นี่เพื่อให้รู้ซึ่งถึงบุญคุณของป่า ถ้าไม่มีป่าไม้ก็จะเกิดความแห้งแล้ง อากาศร้อน และเกิดน้ำท่วม เป็นการปลูกจิตสำนึกในเรื่องของป่าไม้ เช่นเดียวกันกับเรื่องผีเสื้อและสายรุ้งนำเสนอให้เห็นว่าสัตว์ป่าสามารถวิ่งหนี บินหนี และร้องขอชีวิตยามเจ็บปวดแล้วกับธรรมชาติต่างๆไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ต้นไม้ ใบหญ้าที่ไม่สามารถดิ้นรนจากการถูกทำลาย ชาวป่าส่วนใหญ่เสียใจต่อคนที่ต้นไม้ถูกโค่นทำลายจากคนในเมือง จนมีความคิดว่า ถ้าตนเองเป็นต้นไม้ก็อยากจะเดินหนีคนโค่นไปไกลๆ ที่ดินไหนไม่มีการโค่นก็อยากจะอยู่ที่ตรงนั้น มนุษย์จึงต้องมีจิตสำนึกที่ดูแลรักษาเพราะนิเวศต่างๆ เชื่อมโยงกันเสมอ เมื่อขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ก็จะทำให้ระบบนิเวศแปรปรวน เกิดภัยต่างๆตามมา

“ไม้ล้มลงต้นหนึ่ง น้ำทะเลก็หายไปถึงหนึ่ง ถ้าภูเขาไม่มีป่า ทะเลก็ไม่มีน้ำ” (ญิบ พันจันทร์ 2549, หน้า 65) *จากวรรณกรรมภาษาอังกฤษ*

จากข้อความนี้เป็นคำสอนของเผ่าม้านี่ที่สอนต่อกันมา เพื่อให้มนุษย์ซึ่งมีพลังสมอง มีสองมือที่สามารถดูแลหรือทำลายสิ่งต่างๆสำนึกได้ เพราะฉะนั้นเมื่อต้องการให้มนุษย์ร่วมกันดูแลรักษาป่าไว้ก็ต้องเริ่ม

จากการเปลี่ยนความคิด ให้เห็นถึงความสำคัญของป่า เห็นภัยต่างๆที่ตามมาเมื่อไม่มีป่า การปลูกจิตสำนึกจึงเป็นหนทางเดียวที่ทำให้การรักษาป่าเป็นไปได้ ไม่เพียงแต่ต้นไม้เท่านั้นที่คนต้องให้ความสำคัญ การรักษาแม่น้ำลำธารเองก็เช่นกัน เพราะไม่เพียงแต่มนุษย์เราเท่านั้นที่ต้องใช้น้ำ สัตว์ต่างๆต้นไม้ทุกต้นก็ต้องการน้ำมาหล่อเลี้ยงเพื่อให้ตนเจริญเติบโต ในป่านั้นแต่ก่อนลำธารต่างๆเคยใช้ดื่มใช้กินมาหลายร้อยปี แต่วันนี้ดื่มไม่ได้เพราะการปลูกป่าของชาวบ้านที่ต้องการมีสวนเป็นของตัวเอง สร้างความเดือดร้อนให้คนป่าและสัตว์ทุกชนิด น้ำที่เคยดื่มกลับมียาฆ่าหญ้าไหลลงแม่น้ำลำธารตามแผน ไปจนถึงทะเลสาบ บางทีปลาในคลองก็เฝ้าตายเพราะสารต่างๆมากมาย ทำให้แม่น้ำนั้นต้องคอยหาน้ำดื่มที่หดย่อยลงมาจากต้นไม้แทนการดื่มน้ำในลำธาร

วรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าไม่เพียงแต่เราต้องดูแลรักษาสัตว์เท่านั้น แต่ต้องดูแลต้นไม้ ลำธารด้วย ทั้งหมดล้วนมีชีวิตที่ต้องการการดูแลรักษาเช่นกัน ผู้แต่งได้สร้างสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติผ่านวรรณกรรมไว้หลายแบบ ไม่ว่าจะเป็น การให้คำสอน ข้อคิดคติเตือนใจ จากเหตุการณ์ที่ตัวละครภายในเรื่องพบเจอ หรือจากความสวยงามของธรรมชาติ เพื่อให้ผู้อ่านนั้นได้ซึมซับพร้อมกับมีความคิดที่ต้องการรักษาป่า ต้นไม้ ลำธารไว้ให้คงตามอยู่เสมอและเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตอื่นๆได้เสมอ

2. บทบาทของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ

มนุษย์มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ระบบนิเวศสมบูรณ์หรือแปรปรวน ในวรรณกรรมมีการสอดแทรกบทบาทของมนุษย์ให้ผู้อ่านได้เห็นแนวทางการปฏิบัติและผลที่ได้รับเมื่อไม่ดูแลรักษานิเวศไว้ บทบาทของมนุษย์ในวรรณกรรมมีทั้งทางดีและไม่ดี มีทั้งเรื่องของการดูแลรักษาและการทำลาย

2.1 มนุษย์กับการรักษานิเวศ

วรรณกรรม

บทบาทของมนุษย์กับการรักษานิเวศปรากฏใน 2 ลักษณะคือ การรักษาธรรมชาติ และการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยปรากฏในวรรณกรรมหมดทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องภาพอาถรรพณ์ เรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ เรื่องทางบง เจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า และเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส

วรรณกรรมเรื่องภาพอาถรรพณ์และเรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ นำเสนอให้เห็นบทบาทของมนุษย์ในการรักษาธรรมชาติ โดยผู้แต่งเน้นถึงการดูแล รักษา ธรรมชาติ โดยในเรื่องภาพอาถรรพณ์ ความรู้ที่ได้รับมาจากโครงการตระเวนวัน ทำให้ตัวละครรู้วิธีการที่จะดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การไม่ทิ้งขยะไว้ในป่า รับประทานอะไรก็ต้องเก็บเสมอ รวมถึงการดับไฟให้สนิทเพื่อป้องกันการเกิดไฟป่า เป็นการแสดงออกของตัวละครที่มีความห่วงใยถึงสัตว์ที่อยู่ในป่า และเห็นถึงความเดือดร้อนของการไม่ดูแลและรับผิดชอบการกระทำของพวกเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนควรทำ เพื่อไม่ให้สร้างความเดือดร้อนต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ส่วนเรื่องเด็กชายกับใบโพธิ์ นำเสนอผ่านความเดือดร้อนที่สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศต้องเจอ ไม่ว่าจะเป็น ความแห้งแล้งของลำธาร ป่าไม้แห้งเหี่ยวล้มตายทั้งป่า ทำให้ตัวละครเด่น คือ ก้องจึงตัดสินใจเอาใบโพธิ์ไปคืนต้นต้นโพธิ์ด้วยความกล้าหาญ ก้องต้องการรักษาระบบนิเวศเอาไว้ เพื่อให้ชาวบ้านกลับมาอยู่อย่างมีความสุขอีกครั้ง เขาตระหนักถึงปัญหาที่ตามมา ธรรมชาติแปรปรวนจนทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเพราะอาหาร ลำธารไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนแต่เดิม ก้องจึงเสียสละเดินเอาใบโพธิ์ที่เคยเด็ดมาจากต้น ขึ้นเขาไปคืนด้วยตนเอง

เรื่องทางบงเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า และเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส นำเสนอให้เห็นบทบาทของมนุษย์ในการรักษาสิ่งแวดล้อม ในวรรณกรรมเรื่องทางบงเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า เมื่อมีนักท่องเที่ยวนักศึกษาบึงอันกว้างใหญ่แห่งนี้ ด้วยความที่อยากรักษาดูแลระบบนิเวศของบึง นักท่องเที่ยวจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา โดยทางบงเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้านำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เรามาดูแลพร้อมกับจัดตั้งอุทยานและตั้งศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดขึ้นมา เพื่อเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด ในบึงแห่งนี้มีกระชังอยู่ด้วยจึงต้องสร้างฟาร์มเลี้ยงปลาให้เป็นที่ส่วนตัว ทำสะพานพร้อมเปิดให้คนภายนอกเข้าชมความอุดมสมบูรณ์ของอุทยานแห่งนี้ นอกจากมนุษย์จะมีบทบาทช่วยเหลือสิ่งมีชีวิต พืช และสัตว์ ในบริเวณนั้นแล้ว ยังช่วยเหลือมนุษย์ด้วยกันให้มีความรู้เป็นหลักเป็นแหล่งอีก โดย

ชาวบ้านแห่งนั้นจะมีงานทำอยู่ที่อุทยานและศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืด เป็นต้น ส่วนเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครมีบทบาทในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการกระทำ เช่น การทำน้ำตาลปี๊บขายของตัวละคร คือนอกจากจะต้องกรูณรื้ออาชีพนี้ไว้แล้ว ทุ่งที่ใส่น้ำตาลของตัวละครก็

ไม่ยอมทำลายสิ่งแวดล้อม จึงหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกเพื่อช่วยลดโลกร้อน และไม่ต้องการทำลายสิ่งแวดล้อม บทบาทของมนุษย์กับการรักษานิเวศ คือการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของตัวละครที่เป็นมนุษย์ในวรรณกรรมว่ามีบทบาท หน้าที่ในการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง เช่นการไม่ทิ้งขยะไว้ในป่าของเด็กในโครงการตะเวนวันจากรวรรณกรรมเรื่องภาพอุกฤษณ์ การไม่ใช้ถุงพลาสติกเพื่อลดโลกร้อนจากวรรณกรรมเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใสเป็นการสร้างความคิดให้มนุษย์ได้ทราบว่าตนเองก็สามารถทำสิ่งต่างๆในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

2.2 มนุษย์กับการทำลายนิเวศ

ปรกฏเรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง มีการนำเสนอการทำลายนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าสัตว์ การทำลายป่า โดยตัดต้นไม้เพื่อที่จะนำไปขาย โดยผู้ทำลายจะเป็นมนุษย์ในเมืองที่มีหน้าที่การงานใหญ่โต มีความเห็นแก่ตัว โดยในวรรณกรรมมีตอนที่ตัวละครตัดไม้หอมเพื่อเอาไปขาย รู้ทางหนีทีไล่ ทำงานกันเป็นขบวนการ มีการขุ่ครุ่ป่า โดยการอ้างว่าได้รับการสัมปทานให้โค่นต้นไม้ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่ไม่มีชาวบ้านคนไหนรู้ว่าจริงแล้วเขาได้รับสัมปทานจริงหรือไม่ หรือถ้ามีการได้รับสัมปทานจริงเขาสามารถโค่นตรงไหน โค่นตรงไหน เมื่อก่อนมนุษย์กับธรรมชาติจะอยู่ด้วยกันอย่างพึ่งพิงช่วยเหลือกัน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน คนคิดของคนเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เห็นประโยชน์ของธรรมชาติว่ามีมากมายมหาศาลเพียงไร ทำให้เกิดความโลภ ความเห็นแก่ตัวจนที่มาของการทำลายป่าล่าสัตว์ ดังตัวอย่าง

“ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ธรรมชาติถูกทำลาย ผืนป่ามีเนื้อที่ป่าน้อยลง สัตว์ป่าถูกล่า” (อุษ พันธ์จันทร์, 2549, หน้า 20)

บทบาทมนุษย์กับการทำลายนิเวศ แสดงให้เห็นถึงปัญหาของธรรมชาติที่ถูกมนุษย์ทำลาย การเขียนให้เห็นถึงความโหดร้ายของมนุษย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วมไม่ได้สร้างความเสียหายเพียงแต่เล็กน้อย แต่เมื่อระบบนิเวศแปรปรวนสิ่งมีชีวิตอื่นๆก็ได้รับผลกระทบไปด้วย วรรณกรรมที่เตือนใจและเตือนสติให้ผู้อ่านได้รับรู้และเห็นถึงความเตือนร้อนให้สิ่งมีชีวิตต่างๆได้รับผลกระทบ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนิเวศ

มนุษย์กับธรรมชาตินั้นต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อการมีชีวิตรอด มนุษย์ต้องใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ระบบนิเวศต้องได้รับการดูแลจากมนุษย์ ความสัมพันธ์ด้านการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มต่างๆ การประกอบอาชีพวัฒนธรรมต่างๆ ล้วนต่างต้องพึ่งพาสิ่งของ วัตถุดิบจากธรรมชาติทั้งสิ้น มนุษย์เมื่อเกิดนั้นต้องมีการรับประทานอาหารเพื่อยังชีพตั้งแต่เล็กจนโต แต่เมื่ออดีตนั้นไม่มีอาหารเหมือนสมัยนี้ ทุกคนก็ต้องพึ่งพาอาหารจากป่า

3.1 ความสัมพันธ์ด้านการดำรงชีวิต

การพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นมีการพึ่งพาด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค สิ่งของต่างๆ ซึ่งการดำรงชีวิตจะขาดสิ่งเหล่านี้ไปไม่ได้ วรรณกรรมแนวนิเวศส่วนใหญ่จะมีการพูดถึงการพึ่งพาของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านยารักษาโรค และด้านเครื่องนุ่งห่ม

ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติด้านอาหารในเรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ตัวละครส่วนใหญ่เป็นชาวป่า ทำให้ควรหาอาหารจากป่ามากกว่าหาอาหารจากในเมือง คลายเป็นว่าคนในเมืองเองต้องหาหาที่ต้องซื้อของ

ป่าเพื่อเป็นอาหารในการดำรงชีวิต เรื่องอาหารนั้นผู้แต่งให้ความสำคัญอยู่ไม่น้อยแล้วดังออกให้เห็นถึงประโยชน์ของป่าว่า เมื่อมีป่า ก็จะมีอาหาร ไม่ต้องเสียเงินฟุ่มเฟือยซื้อของรับประทาน แต่สามารถหาได้จากสิ่งใกล้ตัว ดังนี้

“ในน้ำใสมีปลาแหวกว่ายขึ้นเหนือน้ำ เขาใช้เบ็ดตกปลาพอประทังชีวิต” (อุบ พันจันทร์, 2549, หน้า 40) ๑

อาหารจากป่านั้นมีทั้งบนบก ทั้งบนอากาศ ทั้งในแม่น้ำลำธาร ตัวละครส่วนใหญ่จะหาครตปลา ینگนก ขุดเผือกขุดมัน หาผลไม้รับประทานเพื่อประทังชีวิตในแต่ละวัน โดยการหาอาหารของตัวละครนั้นไม่ได้หา มาได้โดยง่าย ต้องมีความคุ้นชินกับการใช้ชีวิตอยู่ในป่า การที่จะมั่นใจว่าของสิ่งนี้กินไปแล้วจะอันตรายหรือไม่ บางครั้งก็หาจากสัญชาตญาณ บางครั้งก็ดูจากการกินของสัตว์ป่า เมื่อสัตว์กินแล้วไม่เป็นอะไร มนุษย์ป่าก็สามารถกินของสิ่งนั้นได้เช่นกัน นอกจากด้านอาหารแล้ว มนุษย์ยังได้พึ่งพาธรรมชาติในเรื่องของที่อยู่อาศัย ในเรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติในการสร้างบ้าน ที่อยู่อาศัย หรือที่ตัวละครในเรื่อง อย่างเผ่ามันนิเรียว่า “ทับ” นั้น สร้างจากสิ่งต่างๆที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยการใช้ไม้งามสองอันปักไว้ งาม งามไม่มีไม้วางพาด จากนั้นเอาไม้เล็กๆหรือลำไม้ไผ่หลายๆลำวางพาด ด้านหนึ่งวางบนดิน ก่อนหาใบตอง ใบหวาย ใบพุทขางมาวางซ้อนๆกันเพื่อกันแดดกันฝน บางคนเอาปีกไม้ที่ชาวบ้านเลื้อยทิ้งไว้มารองนอน หรือใช้ไม้ไผ่มาต่อกันเพื่อทำเป็นที่นอน ส่วนวรรณกรรมเรื่องหางบัวเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า การสร้างเรือน หรือที่อยู่ของตัวละครในวรรณกรรม ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นไม้ติดบึงน้ำ โดยการใช้ประโยชน์จากไม้เพื่อทำเรือและสร้างบ้าน และวรรณกรรมเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส การสร้างที่อยู่อาศัยของตัวละครนั้น จะบ้านเรือนไทย มีศาลายื่นออกมาทำน้ำ ไม่มีเครื่องปรับอากาศ มีแต่หน้าต่างที่คอยรับลมจากธรรมชาติ เพราะต้องการอยู่ ใกล้ชิดกับธรรมชาติให้มากที่สุด นอกจากนั้นมนุษย์ยังใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในด้านยารักษาโรค ในเรื่อง ผีเสื้อและสายรุ้งมีปรากฏคือเผ่ามันนิใช้สมุนไพรจากธรรมชาติ ไม่ได้เข้าไปใช้บริการกับโรงพยาบาลเมือง เพราะเป็นคนป่าและไม่ได้มีบัตรประชาชน จึงเป็นเรื่องยากที่จะได้รับการรักษาที่ถูกต้องจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในเผ่าจึงต้องดูแลรักษาตนเองยามป่วยไข้จากสมุนไพรใกล้ตัว พ่อเผ่าของเผ่ามันนิเคยบอกไว้ว่า ป่าทั้งป่าเป็น หองยา มันนิก็เหมือนหมอยา ต้องรู้จักจัดยาและผสมยา ถ้ามันนิถูกทำร้ายถึงมีสมุนไพรก็ไร้ความหมาย แต่ถ้ามันนิแต่ไม่มีสมุนไพรก็ไร้ค่า การรักษาของเผ่ามันนินี้ใช้ได้ทุกอย่างตั้งแต่ป่วยไข้ ภัยจากสัตว์ป่า ธรรมชาติ หรือการเกิดแก่เจ็บตาย เช่น การคลอดลูก ดังนี้

“พลบค่าน้ำคร่ำแตก ได้ยินเสียงลูกร้องอูแวๆ ก้องป่า พ่อเคี่ยมหุยานจุดตะเกียงน้ำมันสอง แสงวอมแวมไว้ก่อนแล้ว เขาใช้ไม้ไผ่ตัดสายสะดือให้ลูกขาดจากรก” (อุบ พันจันทร์, 2549, หน้า 25) ๑

การคลอดลูกนั้นเป็นเรื่องใหญ่สำหรับมนุษย์ เพราะถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้นระหว่างการทำคลอดนั้นก็หมายถึงชีวิตต้องสูญเสีย แต่เผ่ามันนิกลับขยายเผ่าขึ้นมาเรื่อยๆจากการทำคลอดเองของคนในป่า โดยผู้ชายสมุนไพรเป็นตัวรักษาทั้งตอนกำลังตั้งครรภ์ ตอนคลอด หลังคลอด ตลอดจนการตัดสายสะดือยังใช้ไม้ไผ่ซึ่งสามารถหาได้ตามธรรมชาติมาใช้ หรือการที่คนในเผ่าต้องการลงใช้น้ำตาลจากในเมืองมาปรุงอาหารทำให้เกิด ภาวะปวดฟัน จึงนำกะลาไปเผาไฟ ใช้ถ่านกะลาต้มน้ำเกลือก่อนเอาน้ำต้มนั้นมาให้คนในเผ่าอมแก้ปวดฟัน บางครั้ง ชาวป่าป่วยเป็นไข้มาเลเรีย ก็รักษาด้วยสมุนไพรตามป่า และด้านเครื่องนุ่งห่มนั้น ในเรื่องผีเสื้อและสายรุ้ง ก่อนที่ความเป็นเมืองจะเข้าไปนั้นแต่ก่อนคนในเผ่าไม่มีเสื้อผ้าใส่ หรือถ้าจะใส่ก็อาศัยธรรมชาติคือการหาใบไม้ มาถักเพื่อออกมาห่ม ชาวบ้านในหมู่บ้าน แต่เมื่อเห็นคนเมืองเขาใส่เสื้อผ้ากัน คนในเผ่ามันนิจึงหาผ้ามาใส่ เมื่อ ชาติก็เหมือนเรื่องๆ และวรรณกรรมเรื่องหางบัวเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า ไม่ได้มีปรากฏความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ

นิเวศในเรื่องของเครื่องนุ่งห่มอย่างชัดเจน แต่ผู้แต่งกล่าวถึงในเชิงการแต่งตัวของตัวละคร คือ กล่าวถึงปีกงอบโบราณ ของตัวละครหญิงที่ชื่อบุณฑริก ซึ่งเป็นการนำสิ่งของจากธรรมชาติมาสานจนได้งอบใบนี้

3.2 ความสัมพันธ์ด้านการตั้งถิ่นฐาน

ความสัมพันธ์ด้านการตั้งถิ่นฐานแสดงให้เห็นความคิดของมนุษย์ที่รู้จักเลือกสถานที่เพื่อสร้างถิ่นฐานให้
ง่ายต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ในเรื่องภาพอาถรรพณ์การตั้งถิ่นฐานของบ้านพี่ช้อฟ้าที่ช่วยเหลือเด็กๆจากการ
หลงป่า จะเลือกตั้งในที่ที่ใกล้ลำธาร เพื่อง่ายต่อการหาน้ำใช้ในชีวิตประจำวัน และเลือกสถานที่ที่สามารถปลูก
ผักได้ เป็นประโยชน์ต่อการทำอาหารเพื่อประทังชีวิต วรรณกรรมเรื่องผีเสื้อและสายรุ้งการตั้งถิ่นฐานเป็น
จุดสำคัญของเผ่ามันนีไม่ใช่จะตั้งอยู่ตรงไหนก็ได้ เพราะในป่าสิ่งมีชีวิตต่างๆอาศัยอยู่ร่วมกัน อันตรายก็มีอยู่รอบ
ทิศทาง เผ่ามันนีจึงเลือกสถานที่ที่ต่อให้มีฝนตกหนักแค่ไหนก็จะไม่มีน้ำท่วมขัง และจะต้องเป็นสถานที่ที่
สามารถหาเผือกหามาต้ม หาผลหมากรากไม้ และหาอาหารมาประทังชีวิตได้ ดังนี้

“จนกระทั่งพบเนินที่ขอบอยู่ใกล้ลำน้ำ ฝนตกหนักแค่ไหนน้ำไม่ท่วม มีผลไม้ชุกชุมอยู่ไม่ไกล
มีต้นไม้ใหญ่ยักษ์เป็นเพื่อนกันลมกันฝน” (ณิธิ พันธ์จันทร์, 2549, หน้า 41)

สถานที่ตั้งถิ่นฐานนอกจากจะต้องมีน้ำ มีแหล่งอาหารอยู่ใกล้แล้วยังต้องสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ
ได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นอันตรายจากภัยป่า อันตรายจากสัตว์ป่า แต่ที่ป้องกันไม่ได้คืออันตรายจากมนุษย์เมืองที่
ต้องการเอาเปรียบบุกรุกพื้นที่สร้างความเดือดร้อนให้สิ่งมีชีวิตในผืนป่า

ความสัมพันธ์ด้านการตั้งถิ่นฐาน จากวรรณกรรมหม่อมที่ยกมานั้น ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมที่มีการตั้งถิ่น
ฐานในป่า หรือการตั้งถิ่นฐานในเมืองซึ่งที่วรรณกรรมทุกเรื่องมีนั้น คือ ~~X~~การตั้งถิ่นฐานใกล้แม่น้ำ ลำคลองใกล้
ธารน้ำ เพื่อความสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ผู้ที่อาศัยอยู่ในป่าก็ต้องควานอกจากหา
อาหารง่ายแล้วยังต้องสามารถหลีกเลี่ยงสัตว์ป่าได้อีกด้วย ต่างจากในเมืองถึงแม้จะมีการสร้างที่อยู่อาศัยริมน้ำแต่
ก็ไม่ต้องกังวลเรื่องสัตว์ป่า

3.3 ความสัมพันธ์ด้านการประกอบอาชีพ

วรรณกรรมเรื่องผีเสื้อและสายรุ้งนำเสนออาชีพของเผ่ามันนีไม่ได้เป็นอาชีพที่ตายตัว เพราะชาวป่าทุก
คนไม่ได้ต้องการเงินเพราะไม่รู้จักความสำคัญของเงินเหมือนมนุษย์ในเมือง แต่ก่อนในผืนอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสิ่ง
ต่างๆ ไม่ต้องออกไปซื้อของกินของใช้ แต่ในตอนนี้ของป่าหายาก ชาวป่าจึงต้องเก็บของที่ตนหาได้ เช่น เห็ด (เห)
เห็ด รังไข่สัตว์ป่า หรือทำด้ามจอบด้ามขวานออกไปขายให้ชาวบ้านในเมือง และต้องการนำเงินไปซื้อของใช้กลับเข้า
มาในป่า รวมถึงเงินที่ต้องส่งเสียลูกของตนเรียนหนังสืออีกด้วย

ในเรื่องหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส ตัวละครมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติคือการเก็บ
มะพร้าวซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเพื่อประกอบเป็นอาชีพของตน ชายทั้งมะพร้าวสด ทั้งนำมะพร้าว
มาทำน้ำตาลขาย ปัจจุบันการหาอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าวของชาวสวนลดลงไปมาก คนไม่ค่อยสืบทอดกันเพราะ
เป็นอาชีพที่ไม่ค่อยสบาย ต้องตั้งใจอย่างจริงจัง การที่จะได้น้ำตาลปีบมานั้นไม่ใช่เพียงแค่รดน้ำต้นไม้เท่านั้น
แต่ยังมีหลากหลายขั้นตอนที่มีรายละเอียดอีกมาก

วรรณกรรมที่ไม่ได้มีการกล่าวถึง คือวรรณกรรมเรื่องภาพอาถรรพณ์ เพราะตัวละครในวรรณกรรมเรื่อง
เป็นเพียงเด็กนักเรียนในเมือง และเพราะการอยู่ในเมืองทำให้การประกอบอาชีพของตัวละครในวรรณกรรม
เรื่องนี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ด้านการประกอบอาชีพ เป็นการประกอบอาชีพเพื่อเอา
เงินมาจุนเจือครอบครัว การสร้างรายได้ของมนุษย์นั้น ธรรมชาติก็เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างมนุษย์ วรรณกรรม
แนวนี้จึงมีการเขียนงานที่แสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพในวรรณกรรม เพื่อให้มนุษย์ตระหนักว่า
ตนเองนั้นกำลังพึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.4 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม

เรื่องผีเสื้อและสายรุ้งนั้นได้ปรากฏวัฒนธรรมคือ ชาวป่าจะอยู่กันเป็นครอบครัว การสร้างทับหรือที่อยู่อาศัยนั้นในตอนเป็นเด็กกลุ่มมันจะอยู่ทับเดียวกับพ่อแม่ แต่เมื่อโตขึ้นเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วจะแยกกันไปสร้างทับต่างหาก เพื่อเตรียมพร้อมต่อการมีครอบครัวเป็นของตนเอง แต่ถ้าเป็นคนโสด เมื่อโตขึ้นก็ต้องแยกทับจากพ่อแม่เช่นเดียวกัน แต่จะอยู่ในทับเพียงคนเดียว เมื่อเผ่ามันมีครอบครัวและยังคงอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ เมื่อมีอารมณ์รักใคร่ก็จะพากันเดินเข้าป่า เพื่อหาสถานที่ที่เหมาะสม เช่น ข้างจอมปลวก ข้างโขดหิน หรือที่มีพุ่มไม้บังตาเพื่อไม่ให้ใครเข้ามายุ่งหรือเกี่ยวข้อง บางครั้งก็จะเอาไม้ไผ่ปักไว้ตรงปากทางเข้า ปลายไม้ไผ่นั้นจะมีเหย้าอยู่หนึ่งกำมือถูกหนีบไว้ เพื่อให้คนที่ผ่านไปมาทราบว่าไม่ควรเดินเข้าไปหรือทำการรบกวนใดๆ ชาวบ้านเรียกการกระทำนี้ว่า “ไปชุดหัวมัน” การกระทำเช่นนี้เป็นการสร้างวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์โดยมีธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง การออกไปหาอาหารของชาวปามีวัฒนธรรมคือ ต้องออกไปหาเพียงคนเดียว เพราะอีกคนหนึ่งต้องเฝ้าไฟ หาฟืนใส่ไฟเพื่อไม่ให้กองไฟดับ เพราะไฟเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดอย่างหนึ่งของชาวป่า

ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับนิเวศในวรรณกรรม แสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตของมนุษย์นั้นล้วนต้องอาศัยสิ่งต่างๆในนิเวศ เพื่อให้ตนเองสามารถเจริญเติบโตขึ้นไปได้ ดังนั้นผู้เขียนนำเสนอให้เห็นประโยชน์ของธรรมชาติสอดแทรกผ่านงานวรรณกรรม และชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีความฉลาดที่เลือกสร้างที่อยู่อาศัยใกล้แม่น้ำ เพื่อให้ตนเองสะดวกต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้มนุษย์ตระหนักว่าตนเองนั้นกำลังพึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

4. การปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศ

การปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศปรากฏผ่านความเชื่อเรื่องภาพอาถรรพณ์ ไม่ได้มีความเชื่อที่เล่าต่อกันมาเป็นตำนาน หรือเชื่อเป็นรุ่นๆแต่อย่างใด แต่เป็นความเชื่อผ่านความฝันและรูปภาพที่ตัวละครถ่ายทอดมา ว่าป่าที่พวกเขาไปเป็นป่าอาถรรพณ์ ทำให้พวกเขาต้องการเข้าไปค้นหาความจริงผ่านความเชื่อนั้น โดยผู้แต่งแต่งให้มีปมในเรื่องความเชื่อเพียงเพราะต้องการให้ตัวละครเข้าไปตามหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่พวกเขาฝันถึง แต่กลับกลายเป็นว่าความฝันนั้นไม่ใช่เรื่องราวในอดีต แต่เป็นลางบอกเหตุว่าจะมีการบุกรุกป่า โดยลางบอกเหตุนี้ตัวละครทั้งหมดเชื่อกันว่าเป็นคำเตือนจากเจ้าป่าเจ้าเขานั้นเอง

ส่วนวรรณกรรมเรื่องผีเสื้อและสายรุ้งมีความเชื่อเรื่อง “ญาเงาะ” หรือ “แม่คนเดิม” ที่อยู่ห่างออกไปไกลแสนไกล โดยที่อยู่ของแม่คนเดิมมีการเล่าต่อกันมาว่า มีสายน้ำเล็กๆไหลออกมาจากฐานที่นั่งของแม่คนเดิมหลายสาย ซึ่งเชื่อกันว่าต้นน้ำแต่ละสายที่ไหลออกมานั้น เป็นบ่อเกิดของต้นน้ำของโลก สายน้ำญาเงาะมาจากป่าใหญ่รอบฐาน ต้นไม้แต่ละต้น กิ่ง ก้าน ใบ ลำต้น ม้วนขดเป็นวงหรือโค้งงอเป็นรูปต่างๆเมื่อต้นไม้เมื่อต้องการพักผ่อน ไม่ใหญ่รอบฐานญาเงาะแต่ละต้นมักจะค่อยๆเปลี่ยนที่อยู่ให้ตนเองเสมอๆ เพื่อต้องการเลือกที่อยู่ที่เหมาะสมกับตนเอง เกิดเป็นความสมบูรณ์ของป่า ตรงไหนเป็นพื้นที่โล่ง ต้นไม้เล็กๆก็จะเดินนำหน้าไปก่อน ฐานของแม่คนเดิมนั้นเป็นขี้ผึ้งและเมื่อวันใดที่โลกถูกทำลายด้วยฝีมือมนุษย์ เช่น การเกิดสงคราม การทดลองระเบิด อารมณ์ของนางก็จะแปรปรวน ทำให้แท่นขี้ผึ้งก้อนนั้นเริ่มร้อนจนละลายลงมาในที่สุดคล้ายกับน้ำแข็งขั้วโลกที่ละลายลงมาทำให้น้ำทะเลหนุนสูงขึ้น ต้นไม้รอบฐานจะบิดเบี้ยวทำให้เกิดแผ่นดินร้าวแตกแยก ในปัจจุบันก็เปรียบเหมือนการเกิดแผ่นดินไหวทั้งในน้ำและบนบกสร้างความเดือดร้อนให้สิ่งมีชีวิตบนโลก แม่คนเดิมจะเฝ้ามองมนุษย์ทุกคนตลอดเวลา ทำให้มันทั้งหลายไม่ทำความชั่ว ไม่คิดร้าย ไม่โลภ ไม่อิจฉาริษยา เพราะกลัวญาเงาะจะเห็น ชาวเผ่ามันมีเชื่อกันว่าใครทำความดีตายไปก็จะได้เจอแม่คนเดิมพร้อมกับได้กลับไปสู่สถานที่ที่ตนหวังไว้ แต่ถ้าคนที่ตายไปเป็นคนไม่ดีแม่คนเดิมก็จะไม่ยอมรับ วิญญาณจะล่องลอยต้องไปอาศัยอยู่ตามต้นไม้ ลูกไม้ ก้อนหิน ในที่มืด หรืออาศัยอยู่ในสัตว์ที่น่ารังเกียจ และยังมีความเชื่อเรื่องการหานกแบกปีกสีเลือด ซึ่งเป็นนกที่มีปีกใหญ่กว่าปกติ แต่ก็เหมือนไม่มีปีกเพราะปีกนั้นไม่มีขนพับโค้งงอขึ้นด้านบนจึงดูเหมือนนกเดินแบกปีกของตนเอง ขาทั้งสองข้างของมันมั่นคง แข็งแรง วิ่งเร็วเหมือนกับสายลม เผ่า

ก่อน

มันจึงพยายามหากแบกปีกให้เจอเพราะแม่คนเดิมมีความปรารถนาที่จะเจอวิญญาณของคนๆนั้นหลังความตาย การมีคุณเชื่อเรื่องแม่คนเดิมทำให้มนุษย์คิดดี ทำดี ไม่ทำร้ายคิดร้ายต่อใคร เพราะไม่อยากไปสิงอยู่ตามต้นไม้ ผลไม้ ก้อนหิน ที่ขยับตัวไปไหนทำอะไรไม่ได้ นอกจากนั้นวรรณกรรมเรื่องผีเสื้อและสายรุ้งยังมีความเชื่อเรื่องการเกิดรุ้งกินน้ำ คือสัตว์เลื้อยของภูเงาซึ่งเป็นงูใหญ่ลำตัวสีน้ำตาลสลับแดงที่ท้องมีสีแดงอ่อน สีเขียว และสีอื่นๆสลับลายอีกเจ็ดสี และเมื่อใดที่ฝนตกลงสู่ใหญ่ก็จะเลื้อยออกมาจากป่าช้าๆ ลำตัวยาวเลื้อยโค้งพาดผ่านเส้นทาง โดยเรียกงูตัวนี้ว่า "หูก" ปีไหนที่หูกปรากฏให้เห็นบนท้องฟ้าเป็นเส้นโค้งและมีแสงเจ็ดสีบอยนั้นก็จะเชื่อกันว่าปีนั้นป่าแห่งนี้จะอุดมสมบูรณ์ เป็นความเชื่อที่ทำให้มนุษย์ดูแล อนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้ระบบนิเวศเป็นไปอย่างที่เราควรจะเป็น เพื่อให้เกิดหูกหรือรุ้งกินน้ำ เป็นการปลูกจิตสำนึกผ่านความเชื่อให้มนุษย์เห็นความสำคัญของธรรมชาติ

การปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านความเชื่อนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่ทำให้สิ่งมีชีวิตมีความศรัทธาและมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งเรื่องของการออกตามหาสิ่งต่างๆในภพถ่ายในเรื่องภาพอาถรรพณ์ เรื่องที่ผีภูเงาแบกปีก และหูก ผู้แต่งแค่นี้ให้เห็นถึงความเชื่อที่ตัวละครต้องจงรักภักดี ต้องเกรงกลัวต่อธรรมชาติ เพื่อให้สิ่งมีชีวิตช่วยกันดูแล และไม่กล้าทำร้ายทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเท่านั้น เป็นการปลูกจิตสำนึกผ่านความเชื่อของคนให้ช่วยกันปฏิบัติตนเป็นคนดี และเป็นศูนย์รวมจิตใจ

5. จิตสำนึกเชิงนิเวศระหว่างคนเมืองและชนบท / 9 ผู้วิจัยใช้บทนำ/คนป่ากับคนเมือง ?

เรื่องผีเสื้อและสายรุ้งแยกความคิดของคนชนบทและคนเมืองออกอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าคนป่าอย่างเผ่ามันนิกลัวคนเมือง ไม่ว่าจะกลัวความโลภ เล่ห์เหลี่ยม และความโหดเหี้ยม ผู้ใหญ่ในเผ่าจะเตือนลูกหลานอยู่เสมอถึงความแตกต่างระหว่างป่ากับเมือง ยกตัวอย่างเช่น

“ถ้าไปโรงเรียนแล้วเรียนไม่ได้ให้มาบ้าน เพราะในเมืองทุกอย่างไม่เหมือนบ้านเรา คนในเมืองก็ต่างไปจากพวกเรา” พ่อพูดถึงความแตกต่างระหว่างเมืองกับป่า” (อุบ พันจันทร์, 2549, หน้า 20)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เผ่ามันนิต้องการให้ลูกได้รับการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อลูกของตนในวันข้างหน้า แต่การที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนก็ต้องเข้าไปในเมือง เพราะโรงเรียนไม่มีอยู่ในป่า การเข้าไปในเมืองทำให้มันนิเห็นความแตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตในเมืองและป่าได้อย่างชัดเจน และบางครั้งเผ่ามันนิก็ได้ลองรับแบบการใช้ชีวิตของคนในเมืองมาปรับใช้ เช่น แต่ก่อนกินเนื้อสัตว์ มีการแกะฟืนรักษาฟัน พอตอนนี้กินน้ำตาลมากๆ เกิดการปวดฟัน ไม่มียารักษา ด้วยหาในป่าไม่ได้เพราะไม่รู้จะใช้อย่างไรรักษาทำให้เกิดปัญหาตามมา การใช้ชีวิตนั้นก็แตกต่างกัน คนในเมืองไม่ได้ขุดเผือกขุดมัน หรือนอนในทับเหมือนกับคนป่า การเดินทางก็เป็นไปอย่างสะดวก อาหารการกิน การรักษาโรคก็มีอย่างครบครัน ทำให้คนในเมืองมองว่าคนป่าใช้ชีวิตด้วยความลำบาก อย่างเช่นตัวอย่างนี้

“ก็ดีกว่าค้างหัวหยิกหย่องในป่า ห่องน้ำก็ไม่มี เห็นแม่บอกว่ายังนอนบนพื้นดิน กินบนพื้นทราย ยังกินหัวมัน จริงไหมๆ” (อุบ พันจันทร์, 2549, หน้า 32)

จากตัวอย่างเป็นคำพูดของมนุษย์ในเมืองที่พูดกับมันนิที่เข้ามาศึกษา ผู้คนในเมืองมองว่าการอยู่ร่วมกับธรรมชาติขาดความสะดวกสบาย ไม่มีห้องน้ำแล้วจะอยู่อย่างไร จะนอนที่นอนตรงไหน กินข้าวที่ใด หรือกินกับอะไร มองว่าการใช้ชีวิตของคนในป่าไม่ได้มีตัวเลือกมากมายเหมือนอยู่ในเมืองใหญ่แต่ในทางกลับกันความคิดของคนในเผ่ามันนิที่ต้องการใช้ชีวิตในเมืองไม่มีความสะดวกสบายอยู่ในป่าไม่ได้ จะทำอะไรก็ต้องไปเป็นลูกจากเขา อาหารก็ไม่ได้กินฟรีเหมือนการไปหาของป่า ต้องมีเงินมาแลก ไปไหนมาไหนก็เหมือนมีคู่แข่งผู้คนแล่งน้ำใจไม่เอื้อเฟื้อเหมือนคนในเผ่าของตน

การใช้ชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติก็มีความสัมพันธ์กัน ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกที่จะรักษาป่าของมนุษย์ที่ยังมีอยู่ผ่านวรรณกรรมทั้งยังแสดงความกังวลใจกลัวว่าป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่นี้จะหายไป ทำให้ต้องปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญของป่า วรรณกรรมลูกโลกสีเขียวมีความเป็นนิเวศสำนึกทุกเรื่องที่ยกมา การสร้างจิตสำนึกในวรรณกรรมผู้แต่งมีการสร้างทั้งในด้านอนุรักษ์และการฟื้นฟูพื้นที่นเวศกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง การสร้างจิตสำนึกในวรรณกรรมสามารถสร้างได้หลายหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างจิตสำนึกจากคำสอนของผู้ใหญ่ สร้างจากความเชื่อ วัฒนธรรม เมื่อความคิดถูกสร้างให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงไม่ใช่การเบียดเบียนกัน แต่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันทั้งในด้านการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ และในด้านวัฒนธรรม

วรรณกรรมทั้ง 5 เรื่องนั้นมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน โดยส่วนใหญ่มนุษย์จะเป็นฝ่ายพึ่งพาธรรมชาติมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นด้านการดำรงชีวิต ได้แก่ การหาอาหารจากธรรมชาติ การสร้างที่อยู่อาศัย การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค และการนำสิ่งต่าง ๆ ที่หาได้ตามธรรมชาติมาเป็นเครื่องปรุงให้ตนเอง ด้านการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ใช้ความสามารถหาที่ตั้งถิ่นฐานในที่ที่อุดมไปด้วยอาหาร ใกล้ลำน้ำเพื่อสะดวกต่อการดำรงชีวิต และหาที่อยู่ที่ไม่มีน้ำท่วมขัง สามารถหลบภัยได้ไม่ว่าจะเป็นภัยจากสัตว์ป่าหรือภัยจากธรรมชาติ ความสัมพันธ์ด้านการประกอบอาชีพ มนุษย์ประกอบอาชีพได้จากการนำเอาของจากธรรมชาติไปขายเพื่อเลี้ยงครอบครัวของตน จะเห็นได้ว่าธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก เป็นเหตุผลให้มนุษย์ต้องใส่ใจดูแลระบบนิเวศให้สมดุลอยู่เสมอ การเริ่มต้นที่จะดูแลนิเวศนั้นทำได้โดยการเริ่มปลูกจิตสำนึกให้มนุษย์ การศึกษาวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง พบว่ามีการปลูกจิตสำนึกให้มนุษย์สนใจที่จะดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟู และไม่ละเลยธรรมชาติอยู่ทุกเรื่อง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “นิเวศสำนึกในวรรณกรรมเยาวชนลูกโลกสีเขียว” พบว่ามีลักษณะที่น่าสังเกต คือในวรรณกรรมลูกโลกสีเขียวไม่ค่อยมีการกล่าวถึงตัวละครที่ทำลายธรรมชาติเป็นตัวเป็นตน ไม่ได้ปรากฏตัวละครผู้ทำลายอย่างเด่นชัด มีการกล่าวเพียงว่าการที่ธรรมชาติถูกทำลายนั้นล้วนเป็นฝีมือของมนุษย์ซึ่งไม่ได้มีบทบาทเด่นเท่าตัวละครฝ่ายอนุรักษ์ นั่นเป็นเพราะผู้แต่งต้องการปลูกฝังให้ผู้อ่านมีความต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องการแสดงให้เห็นว่าเมื่อเราอนุรักษ์ธรรมชาติแล้วจะเกิดผลดีอย่างไรบ้าง จึงแต่งให้ตัวละครอนุรักษ์เด่นชัดกว่าตัวละครผู้ทำลาย ในส่วนบทสรุปของตัวละครนั้น ฝ่ายทำลายธรรมชาติมักจะถูกลงโทษในตอนจบเรื่องเสมอ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำลายธรรมชาตินั้นเป็นเรื่องไม่ดีทั้งต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลก ซึ่งบทลงโทษนั้นยังคงอยู่ในกรอบที่มนุษย์สามารถควบคุมได้ คือการติดคุก การได้รับโทษทางกฎหมาย และปัจจัยที่ทำให้ตัวละครเลือกที่จะอนุรักษ์และไม่อนุรักษ์ธรรมชาติ ล้วนมาจากประโยชน์ของตนเองทั้งสิ้น ในส่วนของการเลือกอนุรักษ์นั้นเพราะตัวละครมีความสุขในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ต้องการปกป้องที่อยู่อาศัยของตนเอง ปกป้องสถานที่ที่ตนเองรักและผูกพันจึงเลือกที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้ตนเองมีความสุข และปัจจัยในการเลือกที่จะทำลายธรรมชาติเพราะตัวละครต้องการอำนาจ และเงิน จึงเลือกที่จะทำลายธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ในส่วนของการตอบโต้ของธรรมชาตินั้นคือการที่ธรรมชาติไม่ดงตามดั่งเดิม เกิดความแห้งแล้ง มนุษย์ไม่สามารถพึ่งพาอาศัยธรรมชาติได้ จึงเป็นเหตุผลให้ตัวละครเลือกฝ่ายอนุรักษ์เลือกปกป้องธรรมชาติ และเพราะเป็นวรรณกรรมเยาวชนผู้แต่งจึงให้ตัวละครเด็กเป็นตัวดำเนินเรื่อง จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย วรรณกรรมที่ได้ศึกษานั้นมีการใช้ตัวละครเด็กดำเนินเรื่อง 4 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเพื่อเยาวชนภาพอาถรรพณ์ วรรณกรรมเยาวชนผีเสื้อและสายรุ้ง วรรณกรรมเยาวชนเด็กชายกับใบโพธิ์ วรรณกรรมเยาวชนหิ้งห้อยปีกบางกับการเดินทางของน้ำใส ยกเว้นวรรณกรรมเรื่องหางบัวเจ้าหญิงแห่งบึงหญ้า เท่านั้นที่

